

Henry Miller Ilmastoitu painajainen | Maailmankirjat

suom. Petri Leppänen, Sammakko 2007

Jani Vanhala

Kubistinen persoona-analyysi otsalohkonsa loukanneesta proosageneraattorista. > Miller puhuu kielen kaikissa rekistereissä, mutta kaiken ylenpalttisuuden taustalla vaanii painostava tyhjyys. Millerin innoituksesta puuttuu spontaaniuden kipinä; se on vain taidokkaasti rakennettu lavaste peittämään perustuksiin tulleen särön.

Henry Millerin vuonna 1945 julkaistu *Ilmastoitu painajainen* (The Air-Conditioned Nightmare) on eräänlainen pohdiskeleva matkapäiväkirja. Suomennettavaksi se on päätenyt luultavasti jo pidemmän aikaa yliopistojen kellareissa ja lähiöiden opiskelijaboksien kotiviihityksissä pöhisseen beatnik-trendin ansiosta. Kirjan sisällön sekä takakannen mainostekstin valossa on helppoa ymmärtää teoksen mahdollinen myyntipontetiaali. Miller on sopiva profeetta jokaiselle kroonisesta Amerikan vastaisuudesta kärsivälle. Aiheen ajankohtaisuuden kautta on kuitenkin läsnä myös päivittelyn koomisempi kääntöpuoli: Amerikka, kuluttaminen ja kitsch olivat kliseitä jo 40-luvulla. Yhteiskunnallisesti tiedostavan intellektuellin tai edes seurapiiriälykön kannuksia havittelevan kannattaa siis ottaa huomioon se, että radikaalin pesäeron tekeminen menneisiin sukupolviin ei onnistu ainakaan kulutusyhteiskunnan vastustuksella.

Otan kaikkien tulkinnan sääntöjen vastaisesti tarkasteluni kohteeksi Henry Millerin persoonan sellaisena kuin se välittyy teoksen välityksellä. Kirjan teemoista ja sisällöstä pääsee nähdäkseni parhaiten selville lukemalla kirjan itse. Kirjailijan persoonan syvyyttä sen kaikessa moniulotteisuudessa ei kuitenkaan pysty ymmärtämään ja pukemaan sanoiksi kuin pienissä pohjissa oleva, alkoholisoitunut kirjallisuudenopiskelija.

Henry Miller on kuin postmoderni, alati muotoaan muuttava monoliitti. Arvoitus joka on itsellenkin outo. Miller puhuu kielen kaikissa rekistereissä, mutta kaiken ylenpalttisuuden taustalla vaanii painostava tyhjyys. Millerin innoituksesta puuttuu spontaaniuden kipinä; se on vain taidokkaasti rakennettu lavaste peittämään perustuksiin tulleen särön. Miller on romantikko joka on menettänyt uskonsa, mutta ei suostu myöntämään sitä. Siksi kaiken Millerin tekstin reunamilla viipyilee kaipauksen surumielinen sävy. Mutta Millerin kaipauksella ei ole kohdetta, se pyrkii tarttumaan mihin milloinkin elävöittäen sen hetkeksi tehden siitä kodin.

On olemassa kolmenlaisia romantikkoja: melankolikkoja, ekstaatikkoja ja pakenijoita. Melankolikot istuvat mätänevien plataanien nahkeissa varjoissa keskustelemassa kuolleiden kanssa. Heidän luonteensa kantavin voima on aavistus tulevasta keväästä. Se saa heidät jäämään ja vajoamaan muistoihin. Melankolikkoja ovat mm. D. H. Lawrence ja Friedrich Hölderlin.

Ekstaatikot palvovat elämää ja kasvua. Heidän tajuntansa versoo kaikkialle ja he elävät loputonta alkuräjähdyttä. Heidän luonteensa kantavin voima on muodottomuus. Ekstaatikkoja ovat mm. Jack Kerouac ja Gaston Bachelard.

Pakenijoille ei ole paikkaa jäädä, ei paikkaa paeta. He eivät ole missään kotonaan. Pakenija tietää tilansa, mutta ei parannusta vaivaansa. Pakenija ei pysty katoamaan kuvien montaa-seihin ja assosiaatioihin, koska hän tuntee itsessään toimintansa teennäisyyden kuvotukse-na. Pakenija ei niin ikään pysty pysähtymään, sillä hänen kulkuaan johtaa jokin ahdistava liekki, jonka palo pakahduttaa pysähtyessä koko sydämen. Pakenijan unohdus on horteista ja dekadenttia. Hänen katumukseensa hiipii itseinhon ja estetisönnin ulosteinen narsismi. Pakenijan olemusta määrittää itsereflektion januksenkasvot, ja niiden dialektiikan kurista-va noidankehä. Pakenijoita ovat, kukin tavallaan, mm. Charles Baudelaire, Albert Camus ja Arthur Miller.

Mutta kuinka antaa ehdoton todistus siitä, että esittämäni Millerin persoona-analyysi on tosi? Luonnollisesti kahden tekstikatkelman avulla.

Näin Miller kuvaa Mahoningjoen rantapenkereitä:

Iloinen, että näin vilauksen niistä kuonakasoista, jotka näyttävät sairaallois-ten, esihistoriallisten, yöllä ohi kulkeneiden hirviöiden kasatuilta ulosteilta.

Seuraavan katkelman sisältöä en osaa liittää erityisesti mihinkään. Kenties Miller kirjoittaa tappaakseen aikaa, helpottaakseen koudussa kiemurteleminen puuduttamia paikkoja tai desinfioidakseen ajattelun umpikujista mädänneitä makuuhaavojaan:

Hän nousee vaivattomasti sen liikkumattoman lohikäärmeen selkään, lohikäärmeen joka roikkuu taivaalla ja pitää tähtikelloa vedettynä huolimatta kaikesta siitä mitä puhutaan jumalaisesta entropiasta tai kosmisesta skitsofreniasta. Kome täyttä tuntia hän puhuu äänellä, joka tulee haudan takaa, hopeiseen kartioon luolan lattian alle haudatun meedion äänellä.

Millerin teksti on olemukseltaan jatkuvaa virtaa. Sanoja vailla ankkureita. Miller on laiva joka kulkee merivirtojen vietävänä. Hänen kätensä ei pidä niljaisella kalliolla. Ja jos pitäisi, hän vain työntäisi laivansa uusille ulapoille.

Mutta juuri tämä kaikki tekee Milleristä sen mikä hän on. On suurempaa olla kiinnostava itsensä kuin työnsä tähden. Millerin työ ei ole suorite, eikä vastaus mihinkään kysymykseen, vaan jonkinlainen ihmisen ongelman tiivistymä, jota ei voi saattaa sanoiksi, mutta jonka voi osoittaa. Näin tekee Henry Miller, olemalla epäaito itsensä.